

Ivan Meštrović, Hrvatska i svijet : znanstveno-stručni skup povodom 140. obljetnice rođenja Ivana Meštrovića (1883.-1962.)

Edited book / Urednička knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2024**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:020977>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Znanstveno-stručni skup
povodom 140. obljetnice rođenja
Ivana Meštrovića
(1883.-1962.)

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Znanstveno-stručni skup
povodom 140. obljetnice rođenja
Ivana Meštrovića
(1883.-1962.)

Organizatori:

Institut za povijest umjetnosti
Galerija Klovićevi dvori
Muzeji Ivana Meštrovića

Organizacijski odbor:

dr. sc. **Irena Kraševac**, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb
izv. prof. dr. sc. **Dalibor Prančević**, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Splitu
dr. sc. **Petar Prelog**, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb
Iva Sudec Andreis, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb
dr. sc. **Petra Vugrinec**, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb
dr. sc. **Barbara Vujanović**, Muzeji Ivana Meštrovića,
Atelijer Meštrović, Zagreb

Tajnice skupa:

Ana Ćurić, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb
Ana Fistanić, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Znanstveno-stručni skup
povodom 140. obljetnice rođenja
Ivana Meštrovića
(1883.-1962.)

Knjiga sažetaka

Zagreb, 2024.

Ovaj skup održava se u sklopu istraživačkog projekta Instituta za povijest umjetnosti *Fenomeni hrvatskoga umjetničkog moderniteta* (FEMO, 2023. – 2027.). Projekt financira Europska unija – NextGenerationEU iz sredstava osiguranih u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO).

Sufinancira
Europska unija

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Galerija
Klovićevi dvori

MUZEJI IVANA MEŠTROVIĆA

Ponedjeljak, 26. veljače 2024.

Galerija Klovićevi dvori, Jezuitski trg 4

9:00 prijava sudionika skupa

VELIKA DVORANA, 2. KAT

9:30 Uvodna obraćanja, otvaranje skupa
 9:45 O izložbi Ivana Meštrovića povodom
 140. obljetnice rođenja
 – **Petra Vugrinec, Barbara Vujanović**

Moderatorica: **Barbara Vujanović**

10:00–11:00

Petar Prelog

Kulturni nacionalizam kao okvir djelovanja:
 Ivan Meštrović, njegovi podupiratelji i oponenti

Libuše Jirsak

Ivan Meštrović, Josef Strzygowski i *Starohrvatska umjetnost*

Davorin Vujčić

Ivan Meštrović i Vanja Radauš: približavanje
 i razmimoilaženja

Isidora Savić

Ivan Meštrović i Toma Rosandić:
 umjetničke paralele

11:00–11:15 rasprava

11:15–11:45

Mina Radovanović

Meštrović *all'antica*: klasični uzori u kiparskim
 djelima Ivana Meštrovića

Vinko Srhoj

U sjeni velikih stabala....

11:45–12:00 rasprava

12:00–12:30 stanka za kavu, prizemlje

12:30–13:45

Moderatorica: **Irena Kraševac****Beti Žerovc**

Veze Ivana Meštrovića s Ljubljanom i Kranjskom
 od 1902. do 1904.: dva pripremna rada za
 spomenike i izložba s društvom Hagenbund
 u ljubljanskoj Kazini

Andela Dukić

Vidovdanski hram Ivana Meštrovića (1911. – 1915.)
 – konteksti prvobitnih i novijih interpretacija

Marina Pavlović

Communication and Meaning Potential of Two
 Public Monuments by Ivan Meštrović in Belgrade

Aleksa Novaković

Spomenik zahvalnosti Francuskoj u Beogradu
 kao memorijalni topos Prvoga svjetskog rata
 u Kraljevini Jugoslaviji

Sanja Kiproski

Neuspjeli natječaj za spomenik Neznanom junaku
 na Avali iz 1922. godine i njegova važnost u
 evoluciji konačnoga Meštrovićeva rješenja

13:45–14:00 rasprava

14:00–15:00 stanka za ručak, prizemlje

15:00–15:45

Moderator: **Petar Prelog****Ljiljana Kolešnik**

Meštrovićev prijedlog „slavenskoga
 arhitektonskog reda“ u kontekstu društveno-
 političkih okolnosti kasnih 1930-ih godina

Tatjana Koprivica, Slavica Stamatović Vučković

Ivan Meštrović i Crna Gora

Tamara Bjažić Klarin

U sjeni ideoloških prijepora – izgradnja Doma
 likovnih umjetnosti i uređenje današnjeg Trga
 žrtava fašizma u Zagrebu (1934. – 1938.)

15:45–16:00 rasprava

16:00–16:45 Moderatorica: **Petra Vugrinec**
Irena Kraševac
 Dom likovnih umjetnosti u Zagrebu i Meštrovićev
 reljef kralja Petra I. Velikog Oslobođioca

Ivana Andabaka
 Projekt obnove Meštrovićeva paviljona u Zagrebu

Sandra Grčić Budimir
 Projekt obnove Atelijera Meštrović u Zagrebu

16:45–17:00 rasprava

PREDAVAONICA, PRIZEMLJE

10:00–10:45 Moderatorica: **Ivana Mance Cipek**

Tihana Boban
 Ivan Meštrović i Gipsoteka grada Zagreba
 – sudbina umjetnina Ivana Meštrovića nakon
 odlaska iz domovine

Lana Majdančić
 Vesna Barbić – počeci Atelijera Meštrović
 u Zagrebu

Danijela Markotić
 Djela Ivana Meštrovića u Zbirci biskupa Đure Kokše

10:45–11:00 rasprava

11:00–11:45 **Sandi Bulimbašić, Zorana Jurić Šabić**
 Meštrovićeva djela na fotografijama: fotografija
 kao medij dokumentiranja, prezentacije, recepcije
 i istraživanja kiparskog opusa Ivana Meštrovića

Irena Šimić
 Gattin o Meštroviću

Dalibor Prančević, Ivo Pervan
 Pervanova fotografska istraživanja
 Meštrovićevih kiparskih ostvarenja

11:45–12:00 rasprava

12:00–12:30 stanica za kavu, prizemlje

Moderatorica: **Iva Sudec Andreis**

12:30–13:30 **Jovana D. Milovanović**
 Utjelovljenje ožalošćene kraljice Marije
 Karađorđević – *Portret udovice s velom*
 Ivana Meštrovića

Vladimir Čeperić
 Digitalni otisci vremena: računalna analiza
 lica skulptura Ivana Meštrovića

Antonia Tomić
 Meštrović: umjetnik o umjetnosti

Sabina Kaštelančić
 Novi društveno-umjetnički profil Ivana
 Meštrovića u njegovim pismima Ruži Klein
 Meštrović od 1903. do 1942. godine

13:30–13:45 rasprava

14:00–15:00 stanica za ručak

Moderator: **Dalibor Prančević**

15:00–16:00 **Pavle Bonča, Ivan Vidan**
 Ivan Meštrović u rukopisnoj ostavštini
 Miroslava Krleže

**Mihaela Šimat, Tomislav Blažević,
 Marijana Senkić-Klapan**
 Ivan Meštrović i Zadar: malo poznate
 činjenice sačuvane u Znanstvenoj knjižnici
 Sveučilišta u Zadru

Ivan Samardžija
 Ivan Meštrović u (enciklopedijskim
 i leksikonskim) izdanjima Leksikografskog
 zavoda Miroslav Krleža

Ivana Ježić
 Značenje djela Ivana Meštrovića za likovno
 obrazovanje i kulturni identitet učenika

16:00–16:15 rasprava

Utorak, 27. veljače 2024.

Galerija Klovićevi dvori, Jezuitski trg 4

PREDAVAONICA, PRIZEMLJE Moderator: **Dalibor Prančević**

10:00–11:15

Vesna Krmelj

The Reception of Ivan Meštrović's Sculptures Before His Second Exhibition in Ljubljana

Žaklina Ratković

Ivan Meštrović i Jugoslavenske umjetničke izložbe (1904. – 1927.)

Katarina Srdarev Škorić

Medijska recepcija izložbe Ivana Meštrovića u Muzejskom prostoru u Zagrebu 1983./1984. godine

Ariana Novina

Ivan Meštrović na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu

Susan Fisher

Luise Kaish, Meštrović's Syracuse Studio and Postwar Sculpture in the U.S.

11:15–11:30 rasprava

11:30–12:00 stanka za kavu, prizemlje

Moderatorica: **Irena Kraševac**

12:00–13:00

Joško Belamarić

Prorok Ilija Jurja Matejeva kojega je prvi prepoznao Ivan Meštrović

Maro Grbić

Vrednovanje Meštrovićeva kiparskog djela

Damir Benutić

Uklanjanje i ponovo postavljanje Meštrovićeva spomenika Grguru Ninskom u Splitu

Klara Macolić

Recepcija Meštrovićeva spomenika Grguru Ninskom u Varaždinu od 1929. do 1931. godine

13:00–13:15 rasprava

13:15–13:45

Silva Kalčić, Anđelko Mihanović, Mara K. Pierce
Meštrovićevi *Indijanci* i *Pobjednik***Nadežda Čačinović***Indijanci* u Chicagu

13:45–14:00 rasprava

14:00–15:00 stanka za ručak, prizemlje

Moderatorica: **Ivana Mance Cipek**

15:00–15:45

Marijan Čipčić

Politička suradnja i prijateljstvo Ivana Meštrovića i Ante Trumbića

Željko Karaula

Ivan Meštrović pod prismotrom obavještajnih službi – novi prilozi za političku biografiju za vrijeme razdoblja NDH te poslijeratne emigracije nakon Drugoga svjetskog rata

Anamarija Komesarović

Odnos Jugoslavije prema liku i djelu Ivana Meštrovića

15:45–16:00 rasprava

16:00

Vodstvo po izložbi Ivana Meštrovića: autorice izložbe **Petra Vugrinec** i **Barbara Vujanović** te kustosica izložbe **Iva Sudec Andreis**

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Ivana Andabaka

Hrvatsko društvo likovnih umjetnika, Zagreb

Projekt obnove Meštrovićeva paviljona u Zagrebu

Dom hrvatskih likovnih umjetnika, izgrađen prema idejnom projektu Ivana Meštrovića, nakon nekoliko agresivnih arhitektonskih preinaka i prenamjena prostora (džamija, Muzej narodne revolucije), krajem 2023. godine krenuo je u konstrukcijsku i cjelovitu obnovu. Zgrada će biti statički ojačana i energetski održiva, čime će se, uz povrat brojnih izvornih elemenata zaštićenoga kulturnog dobra i tehnološka unaprjeđenja, osigurati dugo očekivana rješenja brojnih problema istaknutoga i dojmljivoga zagrebačkog izlagačkog prostora. Obnovu će provesti Hrvatsko društvo likovnih umjetnika, korisnik Paviljona od 1938. do 1941. te od 1990-ih do danas, prema arhitektonskom projektu koji potpisuje mr. sc. Saša Randić (Randić i suradnici d. o. o.) te projektu konstrukcijske obnove prof. dr. sc. Vlatke Rajčić (i suradnici, Građevinski fakultet u Zagrebu), a prema smjernicama konzervatorskog elaborata koji je izradio Institut za povijest umjetnosti, usklađenima sa suvremenim potrebama galerijskog prostora, Hrvatskog društva likovnih umjetnika i uvjeta današnjeg društva.

Joško Belamarić

Institut za povijest umjetnosti, Centar Cvito Fisković,
Split

Prorok Ilija Jurja Matejeva kojega je prvi prepoznao Ivan Meštrović

Kip sv. Ilije Proroka iz svetišta šibenske katedrale nedavno je restauriran u splitskoj radionici Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Uspoređujući ga s prorocima pod tabernakulima u krstionici katedrale sv. Jakova, autor dokazuje da ga se može lako pripisati ruci Jurja Dalmatinca. Zanimljivije je, međutim, što je Jurjevo djelo po svemu sudeći moglo inspirirati Ivana Meštrovića, gotovo 600 godina poslije, da izradi brončani kip sv. Luke evanđelista (1914.), možda najizrazitiji iz Meštrove serije djela „gotičko-secesionističke“ stilizacije.

Povrh interpretacije neobičnoga umjetničkog dijaloga što ga je Meštrović zapodjeo s Jurjem Matejevim, sjećajući se zacijelo svojega prvog dolaska u Šibenik i doživljaja tamošnje katedrale koji je, čini se, bio među presudnima za njegovu buduću vokaciju, autor će pokušati formulirati hipotezu po kojoj bi biografija majstora Jurja, barem u pogledu svojih ishodišta, mogla nalikovati Meštrovićevoj. Na to bi možda mogao upućivati neuobičajen raspon njihovih stilskih izričaja, iznenađujuć osobito za kipara iz sredine 15. stoljeća, čija djela dodiruju krajnosti asketskoga i apstraktnoga, a s druge strane opulentnoga i gotovo protobaroknog oblikovanja skulpture.

Damir Benutić

Muzeji Ivana Meštrovića, Atelijer Meštrović, Zagreb

Uklanjanje i ponovno postavljanje Meštrovićeva spomenika Grguru Ninskom u Splitu

Meštrovićev spomenik Grguru Ninskom imao je burnu povijest. Izlaganje se bavi povijesnim okolnostima koje su dovele do uklanjanja Meštrovićeva spomenika Grguru Ninskom na Peristilu u Splitu za vrijeme Mussolinijeve fašističke okupacije Dalmacije tijekom Drugoga svjetskog rata, kad je i samom Ivanu Meštroviću prijetila opasnost da završi u talijanskom logoru. U izlaganju se iznose mišljenja tadašnjih uglednika u vezi demontaže spomenika, koji je na sreću sačuvan. Nakon Drugoga svjetskog rata doći će do ponovnog postavljanja spomenika, ali na novoj lokaciji – između Zlatnih vrata na sjevernoj strani Dioklecijanove palače, uz ruševine benediktinskog samostana sa sačuvanom Arnirovom kapelom, zvonikom iz 17. stoljeća i gradskog parka Đardina. I nova lokacija je kod nekih stručnjaka izazvala nezadovoljstvo i želju da se premjesti na neku drugu, prema njihovu sudu, primjereniju lokaciju.

Tamara Bjažić Klarin

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

U sjeni ideoloških prijepora – izgradnja Doma likovnih umjetnosti i uređenje današnjeg Trga žrtava fašiz- ma u Zagrebu (1934. – 1938.)

Dom Hrvatskog društva likovnih umjetnika i Trg žrtava fašizma u Zagrebu već su gotovo cijelo stoljeće u sjeni ideoloških prijepora, ali i lika i djela Ivana Meštrovića, autora idejnog projekta zgrade. Kronologija transformacije funkcionalnog spomenika u čast jugoslavenskom kralju Petru I. Karađorđeviću, građenog kao Dom likovnih umjetnosti, poznata je: zgrada je bila džamija, izložbeni *Okrugli paviljon* i Muzej revolucije naroda Hrvatske. Nakon neuspjelog pokušaja prenamjene u *Panteon hrvatskih velikana* 1990-ih godina i vraćanja izvorne izložbene funkcije i prostora Hrvatskom društvu likovnih umjetnika, Trg je recentno devastiran (2018.).

Manje je poznato da su glavni projekt i izgradnja Doma te uređenje Trga, zajednički poduhvat gradskih ureda: građevnog odjela, električne centrale i vrtlarije realizirani od 1934. do 1938. godine, ali i brojnih građevinskih poduzetnika i obrtnika iz Zagreba i Splita. Dok je Dom prva u Zagrebu namjenski izgrađena zgrada za umjetničke izložbe s brojnim tehnološkim inovacijama u 20. stoljeću, Trg je fokalna točke najreprezentativnijega urbanističko-arhitektonskog poteza međuratnoga grada. Riječ je o ekvivalentu historicističkoga Donjega grada, Zelenoj potkovi – bulevarima velegradskih dimenzija (Račkoga – kneževa Višeslava i Mislava, kraljeva Držislava i Zvonimira), Krešimirovu trgu i Trgu žrtava fašizma, koji je potrebno vratiti u izvorno stanje.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Tihana Boban

Gliptoteka Hrvatske akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

Ivan Meštrović i Gipsoteka grada Zagreba – sudbina Meštrovićevih umjetnina nakon odlaska iz domovine

U izlaganju će se istaknuti uloga muzejske institucije i njezina osnivača dr. Antuna Bauera u zbrinjavanju umjetnina Ivana Meštrovića nakon njegova odlaska iz Zagreba 1942. godine. Također, predstaviti će se povijest osnivanja i organizacija stručnoga rada unutar Zbirke Meštrović u tadašnjoj Gipsoteci grada Zagreba. U trogodišnjem periodu realizirana je dotad neviđena organizirana akcija zbrinjavanja dvjestotinjak Meštrovićevih umjetnina iz Mletačke 8, Galerije Meštrović u Ilici 12 te atelijera na Josipovcu 5, što je iziskivalo temeljite pripreme uz osigurane tehničke uvjete i materijalna sredstva. Zajednički pothvat predstavnika gradskih vlasti, obitelji Meštrović i upravitelja Gipsoteke, rezultirao je zbrinjavanjem umjetnina koje su, smještajem u muzejsku instituciju, sačuvane, restaurirane i predstavljene javnosti. U izlaganju će biti predstavljena kronologija prijevoza umjetnina Ivana Meštrovića iz oštećenih prostora u Zagrebu, njihov smještaj i montiranje spomeničkih cjelina u muzej te stručni rad djelatnika u obradi umjetnina i negativa na kojima je dokumentiran izgled stambenih, galerijskih i atelijerskih prostora Ivana Meštrovića.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Pavle Bonča

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

Ivan Viđen

samostalni istraživač, Dubrovnik

Ivan Meštrović u rukopisnoj ostavštini Miroslava Krleže

Ambivalentan odnos Miroslava Krleže prema Ivanu Meštroviću višestruko je razmatran u stručnoj literaturi, napose kroz prizmu Krležinih (likovno)kritičkih, estetskih i političkih komentara o svjetonazorskim značajkama Meštrovićeve javne i umjetničke prakse. Izvjesni aspekti Krležina tumačenja Meštrovićeve djela i djelovanja zaslužuju, međutim, dodatnu istraživačku pozornost. To se ponajprije odnosi na Krležinu rukopisnu ostavštinu u kojoj su pohranjeni objavljeni, a djelomično i neobjavljeni napisi o Meštroviću, među kojima su potonji uglavnom nepoznati stručnoj javnosti, premda razmjerno zanimljivi kao kritički znak te svjedočanstvo o Krležinoj trajnoj preokupaciji hrvatskim odnosno jugoslavenskim kiparom. U tom je smislu cilj ovoga izlaganja nadograditi dosadašnja zapažanja o relaciji Krleža – Meštrović oslanjajući se prvenstveno na arhivsku (rukopisnu) građu iz Krležine ostavštine, a posebno na detalje iz izabranih rukopisa koji upotpunjuju predodžbu o Krležinu kritičkom pogledu na biografiju i opus Ivana Meštrovića.

Sandi Bulimbašić

Ministarstvo kulture i medija, Konzervatorski odjel u Splitu

Zorana Jurić Šabić

Muzeji Ivana Meštrovića, Galerija Meštrović, Split

Meštrovićeve djela na fotografijama: fotografija kao medij dokumentiranja, prezentacije, recepcije i istraživanja kiparskog opusu Ivana Meštrovića

Fotografiranje skulpture prisutno je gotovo od samih početaka i izuma fotografije kao medija u prvoj polovini 19. stoljeća. Ivan Meštrović je rano shvatio važnost fotografije u predstavljanju svojeg opusa te je minuciozno, još od prvog desetljeća 20. stoljeća, gradio fotografski arhiv svojih djela, od kojih su nam neka danas poznata samo zahvaljujući fotografijama. Među autorima koji su fotografirali Meštrovićeve skulpture za njegova života bili su i Eugène Druet, Carl Theiss, Emil Otto Hoppe, De Witt Ward, ugledni fotografi koji su se specijalizirali upravo za tu vrstu primijenjene fotografije. Nakon kipareve smrti, nastavlja se niz uglednih fotografa koji fotografiraju Meštrovićeve skulpture za različite publikacije i izložbene projekte: Nenad Gattin, Tošo Dabac, Damir Fabijanić, Boris Cvjetanović, Živko Bačić, Valentino Bilić Prčić, Filip Beusan, Robert Matić, Zoran Alajbeg i drugi. Izborom fotografija Meštrovićevih skulptura iz foto-teke Galerije Ivana Meštrovića u Splitu izlaganje će predstaviti ulogu fotografije u afirmaciji, recepciji i istraživanju Meštrovićeve kiparskog opusa.

Nadežda Čačinovič

profesorica emerita, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Indijanci u Chicagu

Rasprava o tome Meštrovićeveu radu vjerojatno najviše govori o suvremenim odnosima na području kulture, no ipak je važno promisliti i što je u tome doista vezano uz shvaćanje Meštrovića, njegove intencije i učinka. Na kraju krajeva, Meštrović je u svakom smislu bio angažirani umjetnik, netko tko je predlagao svoje interpretacije svijeta i netko tko je reagirao na tuđe. Zašto, dakle, upravo takvi *Indijanci*, kakav je to bio izbor?

Vladimir Čeperić

Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu

**Digitalni otisci vremena:
računalna analiza lica
skulptura Ivana Meštrovića**

Ovaj rad predstavlja tehnološki pristup analizi umjetnosti koristeći se računalnom obradom podataka za istraživanje lica skulptura Ivana Meštrovića. Ekstrakcija točne trodimenzionalne mreže lica skulptura Ivana Meštrovića postignuta je upotrebom kombinacije algoritama za detekciju lica temeljenih na dubokom učenju (eng. *deep learning*). Fokusirajući se na računalno ekstrahirana obilježja lica i tehnike poput standardizacije značajki, PCA (eng. *principal component analysis*) redukcije dimenzionalnosti i K-means klasteriranje, istražujemo kako se Meštrovićev stil razvijao, ističući anomalije i uobičajene obrasce u njegovim djelima. Upotrebom metoda za detekciju anomalija i obrade slike analiziramo jedinstvene karakteristike i skrivene obrasce u Meštrovićeveu radu, pružajući drukčiji (tehnološki) uvid u njegov umjetnički izraz.

Marijan Čipčić

Društvo prijatelja kulturne baštine Split

**Politička suradnja
i prijateljstvo Ivana
Meštrovića i Ante Trumbića**

Ivan Meštrović i Ante Trumbić upoznali su se početkom 20. stoljeća, kad je Meštrović bio mladi kipar u ponu u student na bečkoj akademiji, a Trumbić istaknuti dalmatinski političar. Svoj su odnos intenzivirali tijekom Prvoga svjetskog rata djelujući u emigraciji u Jugoslavenkom odboru, u kojem je Meštrović bio istaknuti član, a Trumbić predsjednik. Trumbić je u prosincu 1918. godine imenovan prvim ministrom vanjskih poslova Kraljevstva SHS. No vrlo skoro se razočarao politikom beogradskih vladajućih krugova, posebice njihovim inertnim pristupom talijanskim aspiracijama prema hrvatskoj obali, te je u studenom 1920. godine dao ostavku na ministarsku dužnost, a 1923. godine preselio u Zagreb gdje je nastavio svoj politički put u opoziciji. U Zagrebu su Trumbić i Meštrović prijateljevali sve do Trumbićeve smrti 1938. godine. U ovom se izlaganju na temelju Trumbićevih političkih bilješki, Meštrovićevih memoarskih zapisa, međusobne korespondencije te drugih izvora planira dati prikaz njihovih političkih nazora i suradnje.

Materijalni tragovi njihovih druženja i dugogodišnjeg prijateljstva predstavlja i nekoliko Meštrovićevih umjetničkih djela koja prikazuju Trumbića i njegovu suprugu Anu-Netty, od kojih se posebice ističe Trumbićev nadgrobni spomenik koji se nalazi u klausturu samostana sv. Frane u Splitu. U sklopu ovog izlaganja dat će se osvrtna ta djela te na kontekst njihova nastanka.

Anđela Dukić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu

**Vidovdanski hram Ivana
Meštrovića (1911. – 1915.)
– konteksti prvobitnih i
novijih interpretacija**

U izlaganju će biti riječi o analizi i valorizaciji konteksta i interpretacija Vidovdanskog hrama Ivana Meštrovića (1883. – 1962.), jednoga od istaknutih jugoslavenskih i hrvatskih kipara, koji je svojim stvaralaštvom obilježio međuratno i poratno razdoblje. Promatrano u širem društvenom, političkom, kulturnom i umjetničkom kontekstu, bit će razloženi nastanak ideje o izgradnji Vidovdanskog hrama, Meštrovićevo viđenje kosovskog mita, kao i okolnosti koje su dovele do fragmentacije djela i nemogućnosti provedbe izvorne ideje u cjelini. Osim toga, bit će riječi o složenoj kritičkoj i afirmativnoj recepciji suvremenika, koja se ogleda u umjetničkim i arhitektonskim komentarima i *člancima*, prvenstveno izraženim u periodičnim publikacijama. Uz prikaz navedenih *čimbenika*, bit će obrađena i *objašnjena* povijest nastanka, razvoja, izlaganja i kreiranja makete Vidovdanskog hrama, koja se od 1971. godine nalazi u Narodnom muzeju u Kruševcu. Na kraju ćemo govoriti o naknadnim tumačenjima i mjestu koje ovo djelo zaslužuje u historiografskim pregledima i konkretnim studijama.

Susan Fisher

Kaish Family Art Project, New York City

Luise Kaish, Meštrović's Syracuse Studio, and Postwar Sculpture in the U.S.

This paper examines the postwar legacy of Meštrović in the United States through an examination of his relationship to the career of sculptor Luise Kaish (1925-2013), who studied with Meštrović as a graduate student at Syracuse University from 1947 to 1951. Using unpublished materials and oral histories from the KFAP archive, the paper will examine Kaish's early ambitions as a sculptor fueled by the Meštrović studio, with works including a commission for the monumental Saltine Warrior bronze for the Syracuse campus and her inclusion in American Sculpture 1951 at the Metropolitan Museum of Art. The analysis will also extend beyond the Syracuse years to examine how Kaish—buoyed by Meštrović's influence and his "way of seeing form and light," which she would experience "again and again"—navigated the institutions and spaces of the 1950s New York art world. She faced limitations as a woman artist but also pushed past them through new studio environments and collaborations. These included an expansive Greenwich Village studio for large-scale commissions and experimentation alongside other women welders at New York's Sculpture Center. A Prix de Rome at the American Academy in Rome, though won eight years after Meštrović's passing, opened a new ambitious chapter in Kaish's work and resulted in one of her most successful series, the Burntworks, which in their power, ambition and spirit show how Kaish continued to draw upon Meštrović's seminal influence on her work.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Maro Grbić

samostalni istraživač, Zagreb

Vrednovanje Meštrovićeva kiparskog djela

U vremenu kad u historiografiji semantičke relacije dominiraju nad ocjenama likovnih vrijednosti, rijetko se govori o kvaliteti Meštrovićevih djela i njegovi se kipovi tek sporadično vrednuju s potpuno likovnog stanovišta. Velika heterogenost Meštrovićeva kiparstva otežava percepciju djela i razlučivanje slojeva u njegovu stvaralaštvu. Kako bismo razumjeli i osjetili tu složenost, potrebno je napraviti kvalitativnu razdiobu kipova i njihovih partija, odnosno jasno razdvojiti dobro i loše kiparstvo. Razlikovanje vizualnih kvaliteta može dati uvid u strukturu kipova i otvoriti raslojavanje djela na vanjske utjecaje (nadahnuća, narudžbe, prodaje) i unutarnje motivacije (vjerovanja, osjećaji, namjere). Razmatranjem desetak ponajboljih kipova pokušat će se proniknuti u ono najbolje kod Meštrovića te objašnjavanjem okolnosti nastanka djela potražiti moguća objašnjenja goleme heterogenosti i kvalitativne neujednačenosti. Za punije razumijevanje autorova djela olakšavajuće je imati skicu njegova psihološkog profila, pa će se u predavanju naznačiti moguće objašnjenje počesto začudnih Meštrovićevih postupaka, što će pomoći dopunjavanju iznimno bogate biografije na slabo dokumentiranim mjestima.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Sandra Grčić Budimir

Muzeji Ivana Meštrovića

Projekt obnove Atelijera Meštrović u Zagrebu

Umjetnički muzej Atelijer Meštrović adaptirani je dio kompleksa koji je Ivan Meštrović kupio i doradio početkom dvadesetih godina 20. stoljeća, kada se kao uspješan i svjetski priznat umjetnik – nakon školovanja u Beču i boravka u mnogim europskim gradovima – vratio u domovinu i nastanio u Zagrebu. Darovnicom iz 1952., Meštrović hrvatskome narodu daruje brojna kiparska djela, kao i nekadašnji dom i atelijer u Zagrebu, obiteljsku vilu i obnovljeni renesansni kaštilac u Splitu te obiteljski mauzolej u Otavicama, koji su od 1991. objedinjeni u Fundaciju Ivana Meštrovića, a od 2007. u Muzeje Ivana Meštrovića.

U srpnju 2021. započeli su radovi konstrukcijske obnove Atelijera Meštrović koji su potpuno izvršeni u zadanom roku do 30. lipnja 2023. U tijeku je druga faza radova cjelovite i energetske obnove, čime će se – uz poštivanje elemenata zaštićenog kulturnog dobra i tehnološka unaprjeđenja – osigurati siguran prostor za rad i boravak muzejskog osoblja i posjetitelja te izlaganje djela i čuvanje muzejske građe i dokumentacije u skladu s muzeološkim standardima. Po završetku druge faze slijedi izrada novog stalnog postava Atelijera Meštrović za što je izrađeno Idejno rješenje muzeološke koncepcije. Obnovu provode Muzeji Ivana Meštrovića, prema arhitektonskom projektu konstruktivne i cjelovite obnove koji potpisuje dr. sc. Željko Peković.

Ivana Ježić

samostalna istraživačica, Zagreb

Značenje djela Ivana Meštrovića za likovno obrazovanje i kulturni identitet učenika

Značenje djela Ivana Meštrovića pruža snažno polazište za izgradnju i očuvanje oblikovnih, estetskih i kulturnih kriterija u sustavu odgoja i obrazovanja – usprkos vremenu prevlasti nebitnih poruka i brzih doživljaja, treperenja pokretnih slika, novih i potrošačkih pristupa sadržajima tzv. kulturnih i umjetničkih industrija, kontradiktornih namjera tzv. „reformi“ odgoja i obrazovanja te promicanja instalacija, *happeninga*, performansa i novih medija umjesto likovnog jezika.

Na primjerima likovnih radova učenika s većim teškoćama (poremećaji iz spektra autizma, intelektualne teškoće, nedostatak verbalne komunikacije, oskudnih kognitivnih sposobnosti i dr.), nastalih uz promatranje Meštrovićevih djela u osnovnoškolskim odjelima Centra za autizam Zagreb, s jedne ču strane uputiti na važnost izražavanja likovnim jezikom, a s druge strane na mogućnosti izgradnje kulturnog identiteta učenika s pomoću izravnog upoznavanja hrvatske kulturne i umjetničke baštine te poticanja spontane, autentične kreativnosti učenika.

Libuše Jirsak

Akademija primijenjenih umjetnosti Sveučilišta u Rijeci

Ivan Meštrović, Josef Strzygowski i Starohrvatska umjetnost

Josef Strzygowski, predstojnik 1. povijesnom-umjetničkog instituta Sveučilišta u Beču između 1909. i 1933. – koji je djelovao paralelno s tradicionalnom „Bečkom školom“ Rieglovih nasljednika, Dvořáka i Schlossera – s izrazitim je uvažavanjem opetovano pisao o Meštrovićevoj umjetnosti između 1910. i 1937. godine. Kiparu je 1929. posvetio i proširenu njemačku verziju knjige *Starohrvatska umjetnost*, isprva objavljene 1927. u Zagrebu.

Činjenica da je u središtu njegova interesa bio povijesnomumjetnički materijal s područja Hrvatske, osigurala je Strzygowskom važno mjesto na tadašnjoj nacionalnoj kulturnoj pozornici. Bez obzira na kontroverze koje je izazvala, teza da je hrvatski narod iz pradomovine donio značajke specifične umjetničke produkcije postala je predmetom šire rasprave i dugoročno djelovala poticajno na domaće povjesničare umjetnosti.

Ovo izlaganje tematizirat će jedan od aspekata Meštrovićeve prinosa društveno-političkom ozračju, odnosno njegovu ulogu u širenju utjecaja koji su provokativni zaključci Josefa Strzygowskoga izvršili na hrvatsku kulturnu javnost u trećem desetljeću 20. stoljeća.

Silva Kalčić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Anđelko Mihanović

Ministarstvo kulture i medija, Konzervatorski odjel u Splitu

Mara K. Pierce

Montana State University Billings

Meštrovićeви Indijanci i Pobjednik

Kao dio rasprave formirane oko pokreta Black Lives Matter 2021. godine osnovano je povjerenstvo Chicago Monuments Project, sa zadatkom propitivanja značenja umjetnosti u javnom prostoru, njezine uloge, poruke, forme i medija. Rasprava je zatvorena u ljeto 2022. godine, a u ovom tekstu izdvajamo raspravu o ideološkoj pozadini *Indijanaca* Ivana Meštrovića, oblikovanih u New Yorku i Zagrebu 1926. i 1927., a postavljenih 1928. godine u javni prostor grada Chicaga. Iste je godine na beogradskom Kalemegdanu postavljena Meštroviće-va skulptura *Pobjednika* (muški akt s mačem i golubom mira u rukama). Osim pregleda objavljenih tekstova i izjava o formalnim, sociološkim i urbanističkim aspektima tih djela, pokušat ćemo ih dovesti u vezu i interpretirati alatima kritičke, posebno socijalne povijesti umjetnosti. Mara K. Pierce s Montana State University Billings, koja živi u zajednici Navajo i bavi se kulturom i edukacijom američkih starosjedilaca, donosi kratki *statement/stejtment* o javnoj plastici s prikazom Indijanaca i relacijske terminologije („Indijanac“ je danas, naime, smatran uvredljivom odrednicom).

Željko Karaula

Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Bjelovar

Ivan Meštrović pod prismotrom obavještajnih službi - novi prilozi za političku biografiju za vrijeme razdoblja NDH te poslijeratne emigracije nakon Drugoga svjetskog rata

Na osnovi arhivskih izvora iz Hrvatskoga državnog arhiva te određenih privatnih ostavština u ovom radu daju se novi prilozi poznavanju prvenstveno političkog djelovanja Ivana Meštrovića za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske te u razdoblju njegove emigracije u SAD-u poslije Drugoga svjetskog rata. S obzirom na to da je umjetnička i politička biografija Ivana Meštrovića dosad u povijesti umjetnosti i historiografiji relevantno elaborirana i istražena (u nekim razdobljima života u detalje), svaki novi povijesni izvor omogućuje da se njegova biografija još više produbi i razjasni. Stoga će ovaj rad na osnovi novootvorenih dosjea Službe državne sigurnosti SRH doprinijeti novim spoznajama o Meštrovićevo životu - poput njegovih veza s Velikom Britanijom tijekom Drugoga svjetskog rata, detaljnim informiranjem njemačkih i talijanskih obavještajnih službi o njegovu djelovanju u NDH i Švicarskoj te radu jugoslavenskih obavještajnih službi na praćenju Meštrovićeva rada u SAD-u - i umjetničkoga i političkoga.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Sabina Kaštelančić

samostalna istraživačica, Zagreb

Novi društveno-umjetnički profil Ivana Meštrovića u njegovim pismima Ruži Klein Meštrović od 1903. do 1942. godine

Ivan Meštrović u svojim pismima zaručnici, supruzi i prijateljici Ruži Klein Meštrović iskreno i emotivno, bez zadržke, progovara o mnogočemu: o vlastitoj kreativnoj snazi, o svojim radovima - počevši od ranih djela - primjerice *Strahopočitanje i trepet pred silnim Bogom (Timor Dei)* do spomenika Indijancima, te odnosu s umjetnicima poput Augustea Rodina, s kolegama i istaknutim društvenim ličnostima, suvremenicima (Mirkom Račkim, Tomislavom Krizmanom, Antom Trumbićem), o zagrebačkoj umjetničkoj akademiji, o boravku i umjetničkom djelovanju u SAD-u te pogledu na onodobnu američku i francusku umjetnost; satirički piše o britanskom i američkom društvu, kao i svom položaju u Jugoslavenskom odboru. Meštrović izražava nezadovoljstvo i razočaranje i zbog svojih neuspjelih projekata poput onih za katedralu St. Patrick u New Yorku i spomenik Simonu Bolivaru. Sadržaj Meštrovićevih pisama, sačuvanih u obiteljskoj arhivi Kaštelančić, omogućava nam uvid u zaokruženiji društveno-umjetnički profil hrvatskog i svjetskog velikana.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Sanja Kiproski

Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu

Neuspjeli natječaj za spomenik Neznamom junaku na Avali iz 1922. godine i njegova važnost u evoluciji konačnoga Meštrovićeva rješenja

Izgradnji monumentalnog spomenika Neznamom junaku na Avali (1934. – 1938.), koji je projektirao i izveo najistaknutiji likovni umjetnik međuratne Jugoslavije Ivan Meštrović, blizak vladajućoj dinastiji Karađorđević, prethodila je složena pretpovijest, obilježena privremenim i odbijenim arhitektonsko-skulptorskim rješenjima. Mjesto stradanja i ukopa mladoga srpskog vojnika 1915. godine, naznačeno od okupacijske vojske postavom skromnog križa na plitku humku, nakon rata trebalo je biti obilježeno dostojnim spomenikom, koji bi nadišao važnost pojedinačne žrtve. Predviđen kao opći simbol nacionalne kulture sjećanja na pobjedu u Prvome svjetskom ratu, ali i kao stožerni ideološki činilac jugoslavenske političke integracije, spomenik je privukao pažnju mnogobrojnih likovnih umjetnika, prije svih arhitekata i kipara.

Nakon podizanja privremenog obilježja u vidu piramidalne spomen-česme, podignute prema projektu arhitekta Milana Minića u lipnju 1922. godine, u kolovozu je raspisan arhitektonski natječaj za monumentalni spomenik Neznamom junaku kako bi se što prije došlo do adekvatnog rješenja. Na natječaj su pristigle tri idejne i osam gipsanih skica, koje u kulturnoj historiografiji nisu potpunije razmatrane, pogotovo jer prva nagrada nije dodijeljena niti je prema bilo kojoj pripreman izvedbeni projekt. Uostalom, cjeli tijekom natječaja, unatoč postojanja

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

tehničke dokumentacije u beogradskom Arhivu Jugoslavije, dosad nije dobio detaljan znanstveni osvrt, iako je na njemu sudjelovao i ugledni arhitekt, emigrant iz Ruskog Carstva Nikolaj Vasiljevič Vasiljev (1875. – 1958.). Smatrajući ga važnom točkom u kristalizaciji pogleda na finalno umjetničko i urbanističko uređenje kultnog spomenika na Avali, želimo upotpuniti sliku o tome važnom toposu jugoslavenske društvene homogenizacije, na kojem se Ivan Meštrović nadahnuto iskazao.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Ljiljana Kolečnik

Institut za povijest umjetnosti

Meštrovićev prijedlog „slavenskoga arhitektonskog reda“ u kontekstu društveno- političkih okolnosti kasnih 1930-ih godina

Spomenik Józefu Piłsudskom u Varšavi i spomenici Ionu C. Brătianu, kralju Karolu I. i kralju Ferdinandu I. u Bukureštu, dva su najambicioznija, nerealizirana Meštrovićeva međuratna projekta koja, osim prijedloga kiparskih rješenja, podrazumijevaju i znatne intervencije u postojeće urbano tkivo i arhitektonski okvir lokacija koje su ih trebale udomiti. Oba projekta mišljena su u terminima izravnih strukturalnih, funkcionalnih i ideoloških korelacija između skulpture, urbanog prostora i arhitekture, dakle kao oblikovne cjeline utemeljene na određenome, zadanom historijsko-političkom narativu. U fokusu ovoga izlaganja nalazi se nešto manje poznat, bukureštanski projekt i uz njega vezan prijedlog novoga, „slavenskoga arhitektonskog reda“, kojem se pristupa iz perspektive njegovih kulturno-historijskih referenci, a putem usporedbe kulturalno-političkog podteksta Meštrovićeva projekta sa srodnim urbanističko-arhitektonskim intervencijama iz istoga razdoblja.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Anamarija Komesarović

Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

Odnos Jugoslavije prema liku i djelu Ivana Meštrovića

Izlaganje će ponuditi kratki pregled odnosa druge Jugoslavije prema Ivanu Meštroviću. Primarno će razmotriti na koji se način jugoslavenski vrh „nosio“ s popularnošću i *gravitasom* koje je njegovo ime posjedovalo među jugoslavenskim narodima. Što je to Meštrović mogao ponuditi Jugoslaviji u kulturnom smislu, ali još više, kako je Meštrović „koristio“ Jugoslaviji u unutarnjoj i vanjskoj politici?

Znamo da je Tito umjetnika pozivao „da se vrati kući“, ali Meštrović se na to nikada nije odlučio. U jedini posjet Jugoslaviji došao je 1959. godine. Izlaganje će se fokusirati na ovaj Meštrovićev dolazak u Hrvatsku.

U dešifriranju stava jugoslavenskog vrha, a onda i javnog mnijenja prema Meštroviću poslužit će i tadašnji tisak. Pomoću njega će se ponuditi detaljan pregled diskursa kakav je stvoren u medijskom prostoru povodom Meštrovićeva dolaska s detaljnim kontekstom. Jugoslavija je u tom trenutku već imala relativno stabilan vanjskopolitički položaj; relativan u smislu konstantne vage između zapadnog i istočnog bloka. U isto je vrijeme Tito već naveliko pripremao novi treći put za Jugoslaviju među nesvrstanim zemljama. Uzevši u obzir tu vanjskopolitičku „stabilnost“, pa i pedesete kao „tranzicijsko razdoblje“ prema liberalizmu za jugoslavenske medije, izlaganje će ponuditi širu sliku vremena, mjesta i situacije u koju se vratio Ivan Meštrović.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Tatjana Koprivica, Slavica Stamatović Vučković

Sveučilište Crne Gore, Podgorica

Ivan Meštrović i Crna Gora

U radu se analiziraju projekti i realizirani radovi Ivana Meštrovića u Crnoj Gori – projekt Mauzoleja Petra II. Petrovića Njegoša na Lovćenu (1924.), spomenik kralju Aleksandru Karađorđeviću na Cetinju (1934. – 1939.) i Mauzolej Petra II. Petrovića Njegoša na Lovćenu (1952. – 1974.).

Također, pružit će se osvrt i na odnos prema Meštrovićevu djelu, odnosno na inicijative, prisutne još od devedesetih godina 20. stoljeća, za rušenje mauzoleja na Lovćenu i podizanje kapele u njegovoj neposrednoj blizini, a u cilju skretanja pažnje stručne javnosti na neophodnost međunarodnog djelovanja za zaštitu toga važnog spomenika od potencijalne devastacije.

Rad se temelji na literaturi i konzultiranoj arhivskoj građi iz Muzeja Ivana Meštrovića u Zagrebu i Splitu, Syracuse University Archive, University of Notre Dame Archives i Državnog arhiva Crne Gore na Cetinju i u Podgorici.

Irena Kraševac

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Dom likovnih umjetnosti u Zagrebu i Meštrovićev reljef kralja Petra I. Velikog Oslobođioca

Ivanu Meštroviću je u Zagrebu 1930. godine uspelo objediniti inicijative Hrvatskog društva umjetnosti „Strossmayer“ i „Odbora za podignuće spomenika kralju Petru I. Velikom Oslobođiocu“ koje ga je angažiralo na izradi rojalističkoga konjaničkog spomenika te je predložio izgradnju Doma likovnih umjetnosti kao funkcionalnog spomenika, koji će u naslovu nositi kraljevo ime. Meštrović izrađuje idejni projekt zgrade koji detaljiziraju graditelji i arhitekti Harold Bilinić, Ivan Zemljak, Lavoslav Horvat i Zvonimir Kavurić, a njegov osobni doprinos bilo je modeliranje reljefa iznad ulaznih vrata u centralnu izložbenu dvoranu. Reljef je prema Meštrovićevu izvornom modelu klesao kipar Ivan Lozica. Recentno istraživanje vezano uz projekt obnove Doma HDLU / Meštrovićeva paviljona potaknulo je pitanje stanja toga djela nakon radikalnih prenamjena koje je zgrada prolazila tijekom povijesti. Konzervatorsko sondiranje pokazalo je da je Meštrovićev reljef bio pošteđen sudbine namjernih devastacija, što potvrđuje činjenicu da su svi uključeni u kasnije adaptacije i obnove zgrade imali obzira prema njezinu izvornom obliku i nisu posezali za radikalnim rješenjem uklanjanja reljefa.

Vesna Krmelj

Povijesnoumjetnički institut Francea Stelea, Ljubljana

The Reception of Ivan Meštrović's Sculptures Before His Second Exhibition in Ljubljana

The Crucifix from 1916, sculpted by Ivan Meštrović during World War I in Geneva, triggered various responses in the international community. While negative critiques mainly revolved around aesthetic judgments during the war, post-war reception revealed theological objections as well.

By the end of 1921, after the exhibition of Meštrović's sacred art in Zagreb a year earlier had provoked sharp criticism, France Stele (1886-1972), the editor-in-chief of the leading Slovenian cultural Catholic magazine *Dom in svet*, published an affirmative article about Meštrović. The reproductions of the Crucifix sparked a conflict between the older and younger Slovenian Catholic intelligentsia. In my presentation, I will focus on the reception of Meštrović's religious sculptures before his second exhibition in Ljubljana and the events that could have been the cause for the heated debate in high ecclesiastical circles, extending beyond the boundaries of art and aesthetics to the theological and political questions.

Disagreements between the Catholic printing society, the owner of the magazine, and the editorial team reached a peak with the resignation of art historian France Stele from the position of lead editor. However, this conflict had no influence on the realisation of the exhibition in Ljubljana in the Jakopič Pavilion in 1923.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Klara Macolić

Sveučilište Sjever – Sveučilišni centar Varaždin

Recepcija Meštrovićeve spomenika Grguru Ninskom u Varaždinu od 1929. do 1931. godine

Izradu i pozicioniranje skulpture Ivana Meštrovića Grguru Ninskom u Varaždinu pratili su brojni kontroverzni problemi koji su tek u nekoliko redaka evidentirani u literaturi. Izlaganje, na temelju dosad neanaliziranih primarnih izvora, razjašnjava polemike vezane uz tu skulpturu od 1929. godine, odnosno prve inicijative za izradu, do pozicioniranja 1931. godine. Traženje korelacije između građe iz Državnog arhiva u Varaždinu (zapisnici skupština Gradskog zastupstva, sjednica Prosvjetnog odbora i sjednica Gradskoga građevnog odbora) i tridesetak članaka objavljenih u novinama *Varaždinske novosti*, *Jugoslavija* i *Narodno jedinstvo* (likovne kritike, propagandni članci, dopisi zabrinutih građana te stavovi Društva za poljepšavanje grada Varaždina) ukazalo je da faktografija ne odgovara novinskim izvještavanjima. Kako bi se dobio uvid u složen proces nabave, kao i opće recepcije Meštrovićeve spomenika oko 1930. godine u varaždinskoj sredini, istraživanje kronološki sistematizira i kontekstualizira navedene izvore te analizira argumente protivnika i pobornika. Stavljajući novinski diskurs u središte rasprave, izlaganje ističe politička stajališta koja će u konačnici rezultirati pozicioniranjem skulpture Grgura Ninskoga u javni prostor grada Varaždina.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Lana Majdančić

Muzeji Ivana Meštrovića, Atelijer Meštrović, Zagreb

Vesna Barbić – počeci Atelijera Meštrović u Zagrebu

Izlaganje će prikazati rad Vesne Barbić (1925. – 2017.), prve kustosice i voditeljice Atelijera Meštrović u Zagrebu. Ona je u punom smislu riječi bila muzealac, razmišljajući prvenstveno o prikupljanju, zaštiti i obradi muzejske građe, na kojim temeljima radi već treća generacija muzealaca.

Nakon rada u Muzeju za umjetnost i obrt i Umjetničkoj galeriji Dubrovnik, Vesna Barbić postaje (1955. – 1960.) prva ravnateljica novoosnovane Gradske galerije suvremene umjetnosti. Od 1960. godine voditeljica je Atelijera Meštrović, nove jedinice Gradske galerije. Gotovo deset godina vodi obnovu Meštrovićeva doma i atelijera radeći s Miroslavom Begovićem, Edom Kovačevićem i Vojtjehom Delfinom, a u suradnji s Ivanom Meštrovićem izabire djela za stalni postav.

Iznimnu važnost pridavala je skupljanju i obradi građe: popisala je i obradila 3500 pisama Ivana Meštrovića i drugih autora, organizirala je sustavno lijevanje brončanih kipova i otkup građe. Paralelno je formirala dokumentarne muzejske fondove, prikupljajući podatke za opći katalog Ivana Meštrovića, te je priređivala izložbe Meštrovićevih djela u zemlji i velike reprezentativne izložbe u inozemstvu.

Danijela Markotić

Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

Djela Ivana Meštrovića u Zbirci biskupa Đure Kokše

Godine 2022. u Galeriji Klovićevi dvori predstavljena je nakon gotovo 40 godina Zbirka zagrebačkog biskupa, teologa, filozofa, povjesničara i dugogodišnjeg rektora Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, Đure Kokše. Tijekom svojeg života i rada biskup Kokša sustavno je prikupljao umjetnička djela domaćih i stranih majstora te zbirku čine četiri zasebne cjeline od kojih je najveća ona posvećena djelima hrvatskih umjetnika. Unutar te dionice zbirke najbrojnija su djela Ivana Meštrovića, a dvojicu iznimnih ličnosti povezuje i rimski Zavod sv. Jeronima, mjesto koje je odredilo životni put biskupa Kokše, a Meštrovićev na izvjestan način preokrenuo. Izlaganje se bavi poveznicama između dvojice značajnih Hrvata koji su velik dio života, silom prilika, proveli daleko od domovine. Jedan se vratio, drugi nikada nije.

Jovana D. Milovanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu

Utjelovljenje ožalošćene kraljice Marije Karađorđević – *Portret udovice s velom* Ivana Meštrovića

Kipara Ivana Meštrovića je tijekom stvaralaštva u više navrata zaokupljala tematika ožalošćene supruge – udovice, koju je obradio i putem lika kraljice Marije Karađorđević. Neposredno nakon ubojstva njena supruga 1934. godine, jugoslavenskog kralja Aleksandra Karađorđevića, Meštrović je u gipsu oblikovao kraljičinu bistu. *Portret udovice s velom*, kako se još naziva kraljičin portret, dio je fundusa Muzeja Ivana Meštrovića. Crte lica kraljice Marije su u određenoj mjeri apstrahirane što tu bistu istovremeno čini portretom ožalošćene kraljice, ali i paradigmom udovice. Višedimenzionalnost Meštrovićeva rada ogleda se u utjelovljenju prikaza postojećega ikonografskog modela kraljice – udovice, rasprostranjenoga u reprezentacijskoj praksi novovjekovnih europskih monarhija, s namjerom da djeluje u području političkoga. S druge strane, umjetnik stvara djelo univerzalnog značenja u kojem opća ljudska dimenzija nadilazi političku. Analiza kraljičine vizualne reprezentacije tijekom žalovanja doprinosi razumijevanju Meštrovićeve biste u državnom vizualnom sustavu, umjetnikovu opusu, kao i u svojoj autentičnosti.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Aleksa Novaković

Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu

Spomenik zahvalnosti Francuskoj u Beogradu kao memorijalni topos Prvoga svjetskog rata u Kraljevini Jugoslaviji

U izlaganju će se na primjeru Spomenika zahvalnosti Francuskoj (1930.) fokusirati na fenomen memorijalnih toposa nastalih nakon Prvoga svjetskog rata kroz prizmu stvaralaštva Ivana Meštrovića, istaknutoga hrvatskog kipara i arhitekta. Predstaviti će se i valorizirati bogata simbolika, društveni, politički i kulturni aspekti koji svjedoče o uzajamnoj pomoći i suradnji dviju država te potonjih diplomatskih odnosa utjelovljenih u kulturnom transferu. Osim toga, fokus će biti stavljen na suvremenu i kasniju recepciju spomenika u sferama kroničarskih i kritičarskih izvora te znanstvenih i stručnih doprinosa. Bit će prikazana i analizirana u kontekstu jugoslavenske memorijalne arhitekture međuratnog razdoblja i Meštrovićeva stvaralaštva. Drugi faktor je odnos između Kralja Aleksandra I. Karađorđevića i kipara, koji je rezultirao plodnim stvaranjem brojnih toposa na području Kraljevine Jugoslavije. Na kraju će se analizirati obnova spomenika koja je izvedena 2018. godine, kao i njegov položaj u sklopu kulturno-povijesne cjeline Beogradske tvrđave.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Ariana Novina

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

Ivan Meštrović na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu

Ivan Meštrović imenovan je 4. prosinca 1922. godine profesorom na Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetni obrt. S prekidima, obnašao je dužnost rektora od samog dolaska 1923. do 1944. godine.

Meštrovićev personalni, umjetnički i politički utjecaj na akademiji važna je odrednica njene povijesti. On se dvadesetih godina, kao tada već afirmirani umjetnik, nakon poziva profesorskog vijeća prihvaća profesure na akademiji s ciljem da se tadašnjem zavodu podigne ugled i doda stupanj visoke škole koji mu je pripadao. Zbog tih neostvarenih razloga Meštrović daje i ostavku na akademiji, no poslije se opet vraća. Na akademiji je predavao do 1945. godine predmete Modeliranje, Modeliranje po prirodi i Obradu kamena. Svojom osebujnom karizmom i talentom utjecao je na generacije kipara koji su obilježili hrvatsku umjetnost 20. stoljeća. Sa svojim je učenicima koji su pohađali specijalku blisko surađivao i na svojim projektima.

Početak 20-tih godina 20. stoljeća aktivno je sudjelovao u pitanju reorganizacije umjetničkog zanata u državi, pridonio osnutku Škole za arhitekturu kao posebnog odjela na akademiji 1926. godine i osuvremenio poslovanje Ljevaonice bronce. U ovom će se izlaganju iznijeti nove spoznaje o Meštrovićevu pedagoškom djelovanju na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Marina Pavlović

Akademija umjetnosti, Novi Sad

Communication and Meaning Potential of Two Public Monuments by Ivan Meštrović in Belgrade

The presentation is based on an analysis of the multi-layered communication and meaning potential of two works by Ivan Meštrović in Belgrade, the Victor Monument and the Gratitude to France monument, with a particular focus on the recently realized conservation and restoration works and their impact on the public. These two examples show the complexity of the methodological approach in the analysis of a figural monumental sculpture, which starts from the choice of the topic through the observation of the monument as a pictorial emblem, aesthetic and visual values, its analysis within the public sphere, the question of the recipient of the message that the monument carries, as well as the subsequent interpretation of the work. In the end, we will discuss the methodologically different conservation and restoration approaches applied within the last reconstruction of these two monuments and the different resonance in the public conditioned by today's perception of their symbolism.

Dalibor Prančević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Ivo Pervan

Studio Pervan, Split

Pervanova fotografska istraživanja Meštrovićevih kiparskih ostvarenja

U godini kad se obilježavala stota obljetnica rođenja Ivana Meštrovića objavljena je umjetnikova monografija autora Duška Kečkemeta s fotografijama Ive Pervana (*Ivan Meštrović*, Nolit, Beograd, 1983.). Bio je to prvi put da se na jednom mjestu artikulirao Pervanov fotografski iskaz o istinskom majstoru moderne skulpture. Sada nakon četrdeset godina Pervan se pojavljuje s posve novim pogledom i neposrednijim pristupom na odabrana Meštrovićeva ostvarenja, kojima otvara mogućnosti drukčijih prisposoba i smjerova istraživanja kiparova opusa. Dosad su se o tome prvom foto-eseju Ive Pervana svojim mišljenjem i visokim ocjenama oglasili ponajbolji povjesničari umjetnosti poput Igora Zidića, Joška Belamarića, Igora i Nade Fisković, Ive Babića, Miljenka Domjana, Zvonka Makovića. Izvlačeći potkožnu strukturu Meštrovićevih tijela i sugestivno predstavljajući njihovu zanimljivu epidermu, Pervan zaokružuje jedan fotografski ciklus o kojem će Joško Belamarić nadahnuto zapisati: „Povrh posve kongenijalnog umjetničkog razgovora između fotografa i kipara, ove fotografije bi trebale postati i novi, iznimno poticajni edukativni alat kojim bi široka publika bila pokrenuta u istraživanju Meštrovićevih skulptura ‘iznutra’, ne samo u sugestivnom doživljaju cjeline, nego u senzualnom doživljaju svakog centimetra površine mramora koji je umjetnik s toliko pažnje obrađivao i polirao.“

Tema izlaganja bit će četrdesetak snimaka skulptura Ive Pervana realiziranih na području Hrvatske, praćene jednim povjesnomjetničkim očištem i vrlo osobnim pristupom autora.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Petar Prelog

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Kulturni nacionalizam kao okvir djelovanja: Ivan Meštrović, njegovi podupiratelji i oponenti

Prinos Ivana Meštrovića kulturnom nacionalizmu u godinama prije početka Prvog svjetskog rata više je puta opsežno raspravljan, posebice u kontekstu ideje o stvaranju novoga kulturnog identiteta kao uporišta jugoslavenske nacionalne ideologije. U ovome izlaganju nastojat će se ukratko analizirati obilježja argumenata koji su korišteni u sukobu oko identitetskog habitusa Meštrovićeva stvaralaštva, kako u godinama stvaranja i prezentacije djela s „kosojskom“ tematikom, tako i u međuratnom razdoblju, kad se kipar odmiče od „vidovdanskoga“ identitetskog imaginarija i pripadajuće ideologije. U fokusu zanimanja stoga će biti načini na koji su se Meštrovićevi podupiratelji – ponajprije Dimitrije Mitrinović i Kosta Strajnić – zalagali za njegovo djelo te tumačenja kojima su im se Meštrovićevi oponenti suprotstavljali. U tom smislu posebice će se istaknuti odnos Antuna Gustava Matoša, Antuna Branka Šimića i Miroslava Krleže prema svim aspektima Meštrovićeva djelovanja – oblikovnom, ideološkom i političkom. Na taj će se način istaknuti da se i taj prijem odvijao u sklopu kulturnog nacionalizma, pojave koja je posjedovala iznimnu važnost u razvitku hrvatskoga modernog društva.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Mina Radovanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu

Meštrović *all'antica*: klasični uzori u kiparskim djelima Ivana Meštrovića

Rana kiparska djela Ivana Meštrovića, izvedena tijekom i neposredno nakon školovanja na bečkoj Akademie der bildenden Künste, primjetno su pod utjecajem estetike klasične antike. U poznijim djelima iz perioda nakon Prvoga svjetskog rata umjetnik reducira formu i oblikuje stilizirani vizualni jezik po kojem je danas prepoznatljiv. Ta djela jednako odražavaju Meštrovićevu naklonost klasičnom nasljeđu stečenu tijekom školovanja, iako suptilnije nego prije. Umjetnik se u sklopu svojega ikonografskog vokabulara često služio antičkim konceptima i formama, te se u njegovim djelima iz svih perioda mogu naći motivi grčkih bogova, sfingi, karijatida. Izlaganje će nastojati prikazati taj dugotrajan, važan odnos između umjetnika i antičkog ideala, te otkriti idejno podrijetlo tih koncepata, kao i definirati funkciju samih Meštrovićevih djela klasične tematike u kontekstu umjetnosti kraja 19. i ranoga 20. stoljeća.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Žaklina Ratković

Muzej suvremene umjetnosti, Beograd

Ivan Meštrović i Jugoslavenske umjetničke izložbe (1904. – 1927.)

Na samom početku 20. stoljeća uspostavljen ciklus Jugoslavenskih umjetničkih izložaba, održavanih s prekidom zbog Prvoga svjetskog rata sve do 1927. godine, utemeljen je kao nova izlagačka praksa na ovim prostorima, uza sudjelovanje hrvatskih, slovenskih, srpskih i bugarskih umjetnika. Institucionalizacija umjetnosti u takvom obliku bila je, pored ostaloga, manifestacija političkog djelovanja i, osim predstavljanja umjetničkih dosegâ, trebala je imati ulogu posrednika u zbližavanju južnoslavenskih naroda. Jedno od prvih izlaganja Ivana Meštrovića na ovim prostorima bilo je upravo 1904. godine, kad ima tek 21 godinu, na *Prvoj jugoslavenskoj umjetničkoj izložbi* u Beogradu.

Nakon prve izložbe u organizaciji Visokoškolske omladine, druga i treća izvedene su u organizaciji Saveza jugoslavenskih umjetnika *Lada*, a izlagači grupirani u skupine prema nacionalnoj pripadnosti, dok su posljednje tri izložbe strukturirane prema umjetničkim udruženjima. Svjestan povijesnog i političkog okvira, Ivan Meštrović sudjeluje u tim manifestacijama na više razina, povezan s umjetnicima srodnih ideoloških uvjerenja, preispitujući mogućnosti djelovanja i pokrećući pitanja o izložbenim nastupima u sklopu posebnih skupina, što će kulminirati nesudjelovanjem na trećoj izložbi 1908. u Zagrebu. Uspjeh takvih nastojanja pokazat će se počevši od četvrte izložbe, ukidanjem mogućnosti Saveza *Lada* da bude isključivi nosilac izložaba. U kompleksnim umjetničkim i socio-političkim uvjetima, uloga Ivana Meštrovića znatno će doprinijeti razvoju naprednijeg modela izložbenih praksi, kao i reorganizaciji umjetničke scene južnoslavenskih prostora.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Ivan Samardžija

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

Ivan Meštrović u (enciklopedijskim i leksikonskim) izdanjima Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža

Umjetničko i društveno-političko djelovanje Ivana Meštrovića ostavilo je neizbrisiv trag u povijesti hrvatske umjetnosti, ali i društveno-političkom životu prve polovice 20. stoljeća. Njegov život i djelo zbog iznimne su važnosti zapisani i opisani u brojnim djelima.

Tekstovi o njemu uvršteni su, između ostaloga, u brojna enciklopedijska i leksikografska izdanja leksikografskog zavoda Miroslav Krleža u Zagrebu. Prvi enciklopedijski tekst o Meštroviću nalazi se u *Enciklopediji Leksikografskog zavoda* (5. sv., 1961.), koja je otisnuta za Meštrovićeva života (1960-ih), što govori u prilog tome da su njegov život, rad i djelovanje već tada shvaćeni kao iznimno važni. Tekstovi (članci i natuknice) o njemu nalaze se u više od 20 enciklopedijskih i leksikonskih izdanja Leksikografskoga zavoda, uključujući one mrežnih izdanja. Neki od tekstova u pojedinim izdanjima s vremenom su doživjeli određene promjene. U spomenutim tekstovima može se analizirati i pratiti razvoj pogleda na Meštrovićev život i djelo, odnosno njegovu važnost od odmakle dobi njegova života do danas.

Isidora Savić

Muzej grada Beograda

Ivan Meštrović i Toma Rosandić: umjetničke paralele

Opsežan kiparski opus Ivana Meštrovića uvelike je utjecao na stvaralaštvo njegovih suvremenika. Širok tematsko-motivski repertoar, prožet utjecajima secesije i simbolizma, te monumentalnost ekspresivnih skulpturalnih formi tog umjetnika imali su odjek i u umjetničkom izrazu Tome Rosandića. Od trenutka kad su se upoznali, 1900. u klesarskoj radionici Pavla Bilinića u Splitu, preko zajedničkog boravka u Beču 1908. te izlaganja na istim smotrama, među kojima se ističe Svjetska izložba u Rimu 1911. godine, Meštrović je presudno utjecao na Rosandićevo stvaralaštvo. Premda je snažna ekspresivnost Meštrovićevih monumentalnih formi donekle umjerenija u Rosandićevoj izvedbi, svojevrсна monolitnost određenih radova predstavlja njihov zajednički nazivnik. Također, u stvaralaštvu obojice kipara zastupljeni su upadljivi utjecaji europske secesije i simbolizma te, posebno, strahota Velikog rata koje su imale odjek na tematski registar njihovih religioznih opusa, pa je autorov cilj rasvijetliti transfer umjetničkih ideja i oblika Ivana Meštrovića na nedovoljno proučen opus Tome Rosandića i ukazati na idejno-formalne paralele u njihovim opusima.

Katarina Srdarev Škorić

Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

Medijska recepcija izložbe Ivana Meštrovića u Muzejskom prostoru u Zagrebu 1983./1984. godine

Središnji događaj obilježavanja stote obljetnice Meštrovićeva rođenja 1983. godine bila je retrospektivna izložba postavljena u Muzejskom prostoru u Zagrebu, današnjoj Galeriji Klovićevi dvori. Bila je to jedna od prvih izložaba u tada novootvorenoj galeriji na zagrebačkome Gornjem gradu, smještenoj u zgradi jezuitskog samostana adaptiranoj za potrebe pohrane i izlaganja donacije Ante Topića Mimare.

Izložba, koja se održavala od 6. listopada 1983. do 18. ožujka 1984. godine, zajedno s nizom popratnih aktivnosti – od publikacija, manjih studijsko-edukativnih izložaba, predavanja, okruglog stola, simpozija i ostalih manifestacija – pobudila je velik interes medija, stručne javnosti i široke publike. Izložba je označila svojevrsnu prekretnicu u interpretaciji opusa Ivana Meštrovića te nastojala dati suvremeniji i potpuniji pogled na njegovo stvaralaštvo.

Izlaganje će donijeti pregled novinskih objava o izložbi sakupljenih i sačuvanih u dokumentacijskom fondu Hemeroteke Galerije Klovićevi dvori te tako pokušati dati uvid u kritičku recepciju izložbe u medijima i sagledati njezin doprinos hrvatskoj kulturi.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Vinko Srhoj

redoviti profesor Sveučilišta u Zadru u miru

U sjeni velikih stabala...

Odnos Ivana Meštrovića i klesara pomagača na izradi njegovih skulptura obilježen je u vremenu dilemom u kojoj mjeri se može govoriti o velikom majstoru i izvršiocima njegovih zamisli, svim onim obrtnicima, klesarima i ukrašivačima koji, unatoč ponekad zamjetnom majstorstvu, ostaju u sjeni ideatora skulptura. Ili riječima Grge Gamulina: „...zacijelo, krećemo se u prostorima zanatstva i umijeća, ali nikada se ne zna kada će se na granici pojaviti i umjetnost, a i samo pitanje te granice (između umijeća i umjetnosti) neizvjesno je i mobilno.“ Razmatrajući doprinose Meštrovićevih pomoćnika, od kojih su neki zatajni klesari, a drugi imaju i umjetničke ambicije, iz one Brâncușijeve sjene velikog stabla ispod kojega ništa ne raste možemo izvući one kojima priznajemo makar dio autorstva gdje su radeći za njega, više govorili o sebi, odstupajući od majstorova načina i mijenjajući fizionomiju njegova kipa. Isto tako, s obzirom na neujednačenost izvedbe pojedinih djela, najčešće govorimo o boljem ili lošijem majstorovu izdanju. S time da će lošije izdanje biti pripisivano udjelu nevjешtih pomagača, koji za ono dobro, kao kasta nevidljivih, neće biti nagrađeni prepoznavanjem. Ne govori li upravo udio pomagača na egzemplarnom primjeru Mauzoleja obitelji Račić u Cavtatu da je autorstvo postalo gotovo maglovitom kategorijom, dok su brojne ruke pomagača „kvarile“ i preinačivale Meštrovićev način.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

**Mihaela Šimat, Tomislav Blažević,
Marijana Senkić-Klapan**

Znanstvena knjižnica Sveučilišta u Zadru

Ivan Meštrović i Zadar: malo poznate činjenice sačuvane u Znanstvenoj knjižnici Sveučilišta u Zadru

Znanstvena knjižnica Sveučilišta u Zadru u svojem vrijednom fondu posjeduje knjigu s posvetom koju joj je darovao Ivan Meštrović u znak zahvale gradu Zadru, u kojem je prvi put u javnosti spomenuto ime nadarenog četrnaestogodišnjaka i prvi put su predstavljena javnosti njegova djela u prostorijama uredništva poznatih zadarskih novina *Narodnog lista*. Osim knjiga i članaka zanimljiva je i korespondencija sačuvana u Arhivi knjižnice između Meštrovića i tadašnjeg ravnatelja Knjižnice Vjekoslava Maštrovića. U radu autori ističu povezanost Meštrovića i Zadra putem malo poznatih činjenica vezanih uz njegov rad i djelovanje. Autori prikazuju ulogu Znanstvene knjižnice Sveučilišta u Zadru, tada vrlo važne kulturne institucije u gradu, te kako je Meštrović odabrao upravo tu instituciju da joj daruje vrijednu monografiju tiskanu u SAD-u. Ovim radom želi se iz novih perspektiva sagledati životni put i djelovanje Ivana Meštrovića, gdje se Zadar može smatrati mjestom njegova umjetničkog rođenja.

Irena Šimić

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Gattin o Meštroviću

Fotograf Nenad Gattin snimio je sredinom 1980-ih godina opsežnu studiju opusa Ivana Meštrovića, nastavno na suradnju u pripremi obljetničke retrospektive održane krajem 1983. u Muzejskom prostoru u Zagrebu. U suradnji s povjesničarom umjetnosti Božidarom Gagrom objavio je 1987. fotomonografiju (Globus, Zagreb), u kojoj se Gattinov kritički vizualni kompendij 142 djela umjetnika nastavlja na uvodni Gagrin esej naslova „Meštrović danas“.

U Gattinovu fotoarhivu ta studija podložna je analizi u nekoliko formata (okvirno 1400 izvornih negativa i 255 kontaktnih listova s pridruženim bilješkama), a potvrđuje njegov stav o nužnosti afirmacije medija fotografije kao primarnog i autonomnog alata u funkciji istraživanja i valorizacije različitih segmenata kulturne baštine, osobito pojedinih kiparskih opusa.

Gattinov neobjavljeni rukopis „O Meštroviću“, koji je u fokusu ovoga izlaganja, ukazuje na autorove metode i pristup fotografskoj interpretaciji umjetničkih djela, koji počiva na kritičkoj analizi, dugotrajnoj pripremi i kontekstualnom proučavanju predmeta, uključujući i aproprijaciju vlastitih prethodnika.

Antonia Tomić

Gradski muzej Drniš

Meštrović: umjetnik o umjetnosti

Ivan Meštrović (1883. – 1962.) ostavio je zavidan i raznorodan književni opus u kojem važno mjesto zauzimaju dva djela nadahnuta Michelangelom – dramska djela „Razgovori s Michelangelom“ i eseji „Michelangelo: eseji umjetnika o umjetniku“. Kratki uvod u studiju o Michelangelu Buonarrotiju (1475. – 1564.) objavljen je već 1926. godine u časopisu *Nova Evropa*. Premda je za života objavio još neke manje isječke u različitim časopisima, cjelovita djela objavljena su desetljećima nakon njegove smrti. Vjerojatno je to jedan od razloga zbog kojih se često propušta samostalna analiza Meštrovićeva književnog opusa, premda su citati iz njegovih književnih ostvarenja često korišteni kao sekundarni izvori u pregledima likovnog stvaralaštva. Budući da se Meštrović literarno suočava sa svojim najvećim uzorom, zanimljivo je sagledati u kojoj se mjeri u ta dva literarna djela uvlači autobiografičnost i dokumentarnost, posebno u segmentima u kojima tematizira umjetnike i umjetničko stvaranje. Pored toga pružit će se analizira razlika u njegovu autorskom pristupu dramskom i esejističkom žanru.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Davorin Vujčić

Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec

Ivan Meštrović i Vanja Radauš: približavanja i razmimoilaženja

Tijekom 1928. godine Vanja Radauš (Vinkovci, 1906. – Zagreb, 1975.) studira kiparstvo na zagrebačkoj Akademiji i prelazi u specijalku Ivana Meštrovića, koji mu predaje Modeliranje. Nakon toga prvog susreta Radauš će do kraja Meštrovićeva života imati potrebu odrediti se spram njega kao kipara i kao čovjeka. Prvi znatniji utjecaj vidljiv u Radauševim radovima bio je, uz A. Rodina, onaj Ivana Meštrovića, a upravo su pokušaji oslobađanja od Meštrovićevih utjecaja začetak Radauševa kiparskog integriteta na kojemu je sagradio svoj opus. Tijekom kasnijih godina Radauš je iskazivao ambivalentan odnos prema Meštroviću, od razmimoilaženja i svojevrsnog natjecanja, do punog poštovanja. Nakon smrti Ivana Meštrovića, 1962. godine, upravo je Radauš, u svojstvu rektora Akademije likovnih umjetnosti, poslao brzojav sućuti njegovoj supruzi, a prigodom otvaranja Meštrovićeve Spomen-galerije u Vrpolju 1972. godine izradio je medalju s njegovim likom.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Beti Žerovc

Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani

Veze Ivana Meštrovića s Ljubljanom i Kranjskom od 1902. do 1904.: dva pripremna rada za spomenike i izložba s društvom Hagenbund u ljubljanskoj Kazini

U izlaganju će se govoriti o važnoj i širokoj prisutnosti Ivana Meštrovića na slovenskoj umjetničkoj sceni od 1902. do 1904. godine. Ta je prisutnost bila određena njegovim poznanstvom sa slovenskim vršnjacima, studentima likovnih umjetnosti u Beču, a koji su osnovali slovensko-hrvatsko studentsko umjetničko društvo „Vesna“. U tom se krugu upoznao s Josipom Nikom Sadnikarom iz Kamnika koji je kupio odnosno naručio nekoliko njegovih radova. Meštrović je za Ljubljanu napravio i dva monumentalna pripremna rada za spomenike. Za idejno rješenje spomenika Franji Josipu I. na natječaju 1903. dobio je treću nagradu. Spomenik Juriju Vegi u Ljubljani nije realiziran, ali je Meštrović pripremi rad, s još pet drugih skulptura, izložio na izložbi Hagenbunda u jesen 1904. u ljubljanskoj Kazini, koja je tada predstavljala kulturno središte austrijsko i njemačko orijentiranih Ljubljančana. Meštrović je izložio i Strast, koja je skandalizirala kozmopolitski Beč, ali je u znatno konzervativnijoj Ljubljani ostala praktički nezapažena. Izlaganje će završiti razmišljanjem o tome zašto je ta rana Meštrovićeva povezanost s Ljubljanom i Kranjskom pala u zaborav.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVIJET

Znanstveno-stručni skup
povodom 140. obljetnice rođenja
Ivana Meštrovića
(1883.-1962.)

Knjiga sažetaka

Zagreb, Galerija Klovićevi dvori,
26. i 27. veljače 2024.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Galerija
Klovićevi dvori

MUZEJ IVANA MEŠTROVIĆA

Nakladnik
Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Za nakladnika
Katarina Horvat-Levaj

Urednici
Irena Kraševac
Petar Prelog

Lektura
Maja Trinajstić (hrvatski)
Tanja Vohalski Adamić (engleski)

Grafički dizajn
Mario Aničić

Fotografije
Fotoarhiv Nenad Gattin,
Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Tipografija
Delvard, Nikola Đurek

Naklada
200 primjeraka

Ispis i uvez
Kerschoffset, Zagreb

Zagreb, veljača 2024.

ISBN **978-953-373-041-7**

CIP zapis dostupan u računalnome
katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem **001216997**.

IVAN MEŠTROVIĆ, HRVATSKA I SVJET

Znanstveno-stručni skup
povodom 140. obljetnice rođenja
Ivana Meštrovića
(1883.-1962.)

ISBN 978-953-373-041-7

Knjiga sažetaka

Zagreb, Galerija Klovičevi dvori,
26. i 27. veljače 2024.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Galerija
Klovičevi dvori

MUZEJI IVANA MEŠTROVIĆA